

Received / Makale Geliş Tarihi 01.08.2023
Published / Yayınlanma Tarihi 21.10.2023
Volume / Issue (Cilt/Sayı) 7 (35)
ss / pp 1385-1399

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.10030095
Mail: editor@pejoss.com

Damla Seçgin

<https://orcid.org/0000-0003-0220-9855>

Çankaya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara / TÜRKİYE

Ror Id: <https://ror.org/056wqre19>

Taksirli Suçlarda Güven İlkesi

The Principle of Confidence in Negligent Crimes

ÖZET

Hayatımızı sürdürdüğümüz coğrafyalarda insan ilişkilerimizi kurarken öncelikli olarak insani davranışımızın dayanak noktası haline gelen ve zaman içinde “güven ilkesi”, objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranışı açıklamaya yarayan en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Güven ilkesinin hangi alanlarda ön plana çıktığı ve uygulama alanlarının farklılaşmasının hangi amaçla şekillendiğini, bundan hareketle hakkaniyet kuralları ve cezai durumların şahsiliği ilkesine dayanarak güven ilkesinin sınırlarının belirlenmesi amacıyla bu çalışma yürütülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Güven, Taksir, Kast, Güven İlkesi, Taksirin Belirlenmesi, Ceza, Ceza Hukuku.

ABSTRACT

The "principle of confidence", which has become the basis of our human behavior while establishing our human relations in the geographies where we live our lives, has become one of the most important tools to explain behavior contrary to the objective duty of care. This study was carried out in order to determine in which areas the principle of trust comes to the fore and for what purpose the differentiation of the application areas is shaped, and from this point of view, to determine the limits of the principle of trust based on the rules of equity and the principle of individuality of criminal situations.

Keywords: Confidence, Negligence, Intent, Principle of Confidence, Determination of Negligence, Criminal, Criminal Law.

1. GİRİŞ

Hayatlarımızı sürdürdüğümüz toplumlarda “güven” kavramı, sosyal ilişkilerin tesisinde oldukça önemli olduğu gibi gelişen teknoloji ve “risk” faktörleri ile birlikte birçok iş alanında da önemli bir yere sahiptir. Özellikle trafikte ve ekip çalışmalarında doğacak olumsuz bir neticenin sorumlusunun belirlenebilmesi adına da “güven ilkesi” kavramı hukuk dünyasında aydınlatıcı bir etkiye sahip olmuştur.

Çalışmamızın birinci bölümünde, “güven” ve “güven ilkesi” kavramları açıklanmaya çalışılmakla beraber ikinci bölümde ise bu ilkenin hangi alanlarda uygulandığından bahsedilmiştir. Son olarak üçüncü bölümde ise, hakkaniyet kuralları ve “cezaların şahsiliği” ilkesi gereğince güven ilkesinin sınırları belirtilerek çalışma tamamlanmıştır.

2. “GÜVEN”, “GÜVEN İLKESİ” KAVRAMLARI VE TAKSİRLİ SUÇLARDA GÜVEN İLKESİNİN UYGULANMA ŞEKLİ

2.1. “Güven” Kavramı

“Güven” dediğimiz kavram, toplumsal ilişkilerin temel taşı oluşturan karşılıklı bir beklenti olmakla beraber, sosyal yaşamın mühim bir parçası olan iletişim kavramının da yapıtaşını oluşturmaktadır. Luhmann “güven” kavramını şöyle ifade etmiştir: “Bir kişinin, karşı tarafın adil, ahlaki kurallara uygun ve öngörülebilir biçimde davranacağına ilişkin inancıdır.” (Luhmann, 1979).

Mayer, Davis ve Schoorman’a göre ise güven, “Bir tarafın, karşı tarafın davranışlarının önemli sonuçlar ortaya koyacağı beklentisine bağlı olarak duyarlı davranma istekliliği” (Mayer, 1995) olmakla birlikte

Mcallister ise güven hususunu, “Bir kişinin başka bir kişinin sözlerinden, davranışlarından ve kararlarından emin olması ve bunlara göre hareket etme istekliliği” (Demircan, 2003) şeklinde tanımlamaktadır.

Yaşamın döngüsüne baktığımızda, insanların yaşamakta olduğu ilişkilerde “risk alma” eğiliminin aralarındaki güven ilişkisine dayalı olduğunu söyleyebiliriz. Tahmin edilebilirlik olgusu, risk için yeterli olmamakta ve fakat belirsizlik halini azaltan güven ilişkisinin sağlam temeller üzerine kurulu olması bireylerin risk alabilmeleri ihtimalini artırmaktadır. Ekip halinde yürütülen faaliyetlerde ekip içerisindeki güven ilişkisi, işbirliğine dayanan davranış gelişimi, performans değerlendirmesi, amaca odaklanma, liderlik ve takım ruhu oluşturma, çalışma ortamında huzurun sağlanması açısından oldukça önemlidir. Sonuç itibari ile, bir ekip ya da grup ortamında bir tarafın elde etmiş olduğu sonuçların diğer tarafın eylemlerinde etkilenmiş olması ve belirli oranda risk içeren belirsiz durumlar hasebiyle tarafların ekip içerisinde belli oranda bağımlılıkları ortaya çıkmaktadır.

Güven kavramı, bilişsel ve duygusal olacak şekilde iki boyutta incelenmektedir. Bilişsel güven, bireylerin doğruluğu, dürüstlüğü, teknik beceri ve yetkinliği, sorumluluk bilinci üzerinde durmakta olup; bilişsel güvenin en belirgin özelliği, ekip içerisinde karşı tarafın teknik beceri ve yetkinliğine olan güvendir (Duttge, 2010). Duygusal güven, taraflar arasında ilgi ve özene dayalı duygusal bağlarla oluşan, sağlam ve özel ilişkiyi ifade eder (Duttge, 2010). Örnek verecek olursa, ekip halinde yürütülmekte olan bir ameliyatta, bir cerrahın operasyon esnasında anestezi uzmanına, onun ihtisasıyla ilgili bilgisine, becerisine ve yeterliliğine duyduğu güven bilişsel güveni ifade etmekte iken, iki uzmanın sosyal yaşamlarındaki duygusal güvenleri bahsedilen bu ilişkiden etkilenmeyecektir.

2.2. “Güven İlkesi” Kavramı

“Güven ilkesi” dediğimiz kavram, ekip olarak yürütülen faaliyetlerde, ekibe dahil olmuş her şahsın, kendisi dışındaki diğer bireylerin de eyleminin gerektirmekte olduğu davranış nizamlarına bağlı kalacağına inanması ve bu doğrultuda hareket etmesi anlamına gelmektedir (Altundere, 2012). Tehlike barındıran ve teknik bilgi gerektiren riskli işlemlerin birden fazla kişi tarafından yürütüldüğü durumlarda, zararlı ve istenmeyen bir neticenin meydana gelmemesi için kişinin kendisinin göstereceği dikkati diğerlerinden de beklemesi ve buna olan inancı doğrultusunda eylemini gerçekleştirmesi güven ilkesi kapsamındadır (Katoğlu, 2007).

Güven prensibi, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi ile objektif ceza sorumluluğu ilkelerinden doğan sebeplerle aynı anın yanı sıra aynı maksada yönelik birden çok şahsın tehlike içeren kaynaklarını daha önceden yaptıkları çeşitli tahminler doğrultusunda belirleyerek, bireylerin bu tehlikeli hallerden kaçınmaya yönelik metodları belirlemelerine bir nevi yardımcı olmaktadır. Bir diğer ifade ile, güven prensibi, objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranışı açıklamaya yarayan en önemli araçlardan birisidir (Keçelioğlu, 2015). Ayrıca güven prensibi, özellikle uygulamada objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranışı sınırlayan bir işlev görmektedir (Keçelioğlu, 2015).

Güven prensibi ile ilgili olarak Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 16.05.2000 tarihli, 2000/9-104 esas ve 2000/110 karar sayılı kararında, “... Birden çok kişinin faaliyetinin iştiraki söz konusu olduğu durumlarda, taksir sorunu, başkalarının doğru biçimde davranacağına güven ilkesi ile çözümlenmelidir. Böylece disiplinlerarası bir ekip çalışmasında, herkes diğerlerinin doğru hareket ettiğine güvenmek zorunda olduğundan, grupta çalışanlarından her biri sadece kendi faaliyet tipine ait meslek kurallarına uyulmasından sorumludur.” denilmek suretiyle, güven prensibinin, iş bölümünün uygulanmakta olduğu ekip faaliyetlerinde şahıslara yüklenecek sorumluluklarının kime ait olması gerektiği meselesinin neticelendirilmesinde kullanılan bir ilke olduğu ifade edilmektedir (Görkemli, 2016).

Bu minvalde; hukuk sistemimizde benimsenmiş ilkelerden bir olan dürüstlük ilkesinin temelinde güven prensibi bulunmakla beraber, bu prensip her çeşit toplumsal ilişkinin de yapışmasını oluşturmaktadır. Güven prensibi, ekip halinde yürütülen eylemlerde/işlerde iş bölümü ile birlikte uzmanlaşmayı sağlarken aynı zamanda Türk Ceza Kanunu’nda yer alan ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesinin de işlerlik kazanmasında önemli rol oynar.

Belirtmek gerekir ki risk içeren eylemlerin bir ekip tarafından gerçekleştirilmesiyle doğacak olumsuz sonuçlardan kimlerin ne ölçüde sorumlu tutulacağı tespit edilirken taksirli ceza sorumluluğu esasları da mutlaka dikkate alınmalıdır. Şahısların taksirli ceza sorumlulukları tespit edilirken de güven prensibi dikkate alınmaktadır. Bu bağlamda, TCK’nın 22’nci maddesinin gerekçesini incelediğimizde, birden çok şahsın taksirle işlediği suçlarda her bir şahsın kendi kusurları değerlendirilerek sorumlu tutulmaları gerektiğini görmekteyiz. Bir trafik kazasında sürücü ile yayanın veya her iki sürücünün de taksirle hareket ettiği durumlarda olduğu gibi, taksirli suçun kanuni tanımında belirtilmiş olan netice, birden fazla kişinin

karşılıklı olarak işledikleri taksirli fiiller sonucunda gerçekleşebilecektir. Bu durumda neticeye sebep olan her kişinin taksirli hareketi sebebiyle kusurluluğu diğerlerinden bağımsız bir şekilde değerlendirilerek belirlenmelidir (Görkemli, 2016).

Hekimlik mesleğinin hem kendine has yapısı hem de son zamanlarda tıp alanındaki teknolojik gelişmeler hasebiyle iş bölümü ve ayrıca diğer meslek gruplarına nazaran daha çok uzmanlık alanlarının var olması, hekimlerin cezai sorumluluklarının belirlenmesini güçleştirmektedir. TCK'nın 22'nci maddesinin gerekçesine baktığımızda orada da mevcut olan örnekte, birden çok şahsın katılması suretiyle gerçekleştirilen bir ameliyatın ölüm yahut herhangi bir sakatlıkla neticelenmesi durumunda, ameliyata katılan şahısların işbölümü çerçevesinde müşterek olarak hareket ettikleri ifade edilmektedir. Fakat müştereken gerçekleştirilen ameliyatın ölüm veya herhangi bir sakatlıkla neticelenmesi durumunda taksirle suçun işlenişi kapsamında suça iştirak hükümlerine yer verilmeyecektir. Nitekim, suçun iştirakine yönelik hükümler kasten işlenen suçlar açısından uygulanacaktır. Ekip halinde gerçekleştirilmiş olan ameliyat esnasında doğmuş olan ölüm ve sakatlık halleri, sonuçları bakımından şahısların sorumluluğu bireysel kusurları dikkate alınarak tespit edilmelidir.

2.3. Güven İlkesinin Kökeni ve Gelişimi

“Güvenmek iyidir ama kontrol daha iyidir”, atasözü güven prensibinin ortaya çıkış noktasında önemli bir role sahiptir. Bireylerin hayat tecrübeleri sonucunda güven ve kontrol hususlarında bireysel tutumları bulunmaktadır. Kimi insanlarda güven daha fazla ve kontrol az iken; kimilerinde ise bu durumun tam tersi söz konusu olabilmekte ve buna bağlı olarak güven duygusunun eksikliği aşırı kontrol şeklinde ortaya dış dünyaya taşabilmektedir. Ama burada mühim olan nerede güven duymak nerede kontrol edilmesi gerektiğini belirleyerek, güven ve kontrol dengesini kurabilmektir (Doğramacı, 2016).

Güven prensibi ilk olarak, Nazi Almanya'sı döneminde özellikle trafik hukuku alanında uygulandığından birtakım önyargılı görüşlere maruz kalmıştır (Altundere, 2012) ve ancak daha sonra diğer alanlara taşınarak uygulanmıştır (Ünver, 1998). Bu ilkenin Alman Nazizm'i ile ilgisi olmamasına rağmen aksine Alman uygulamasının ceza hukukuna hediye ettiği ve olumlu yönde katkıları olan bir kurumdur (Ünver, 2008).

Güven prensibinin dünya çapında ilk açık kanuni düzenlemesinin nerede olduğuna bakacak olursak karşımıza Avusturya Karayolları Trafik Kanunu çıkacaktır. Buna göre bir yolu kullanan kimse genel olarak “başka şahısların yolun kullanımı bakımından ilgili hukuk kurallarına uyduklarına” güvenebilir (Ünver, 1998). Yolun kullanılması sürekli dikkat ve karşılıklı düşüncüyü gerektirir şeklindeki çifte koruma sistemi söz konusudur (Doğramacı, 2016).

Özellikle trafik hukuku açısından bakacak olursak, trafiğin uygun ve muntazam olarak akması için özen yükümlülüğünü sınırlandırıcı etkisi olan bu ilke sıklıkla izin verilen riske dayandırılmaktadır ve Alman hukuku öğretisinde de egemen görüş güven prensibinin izin verilen riskin bir uygulama olayı olduğu yönündedir (Ünver, 2008).

İtalyan uygulamasına baktığımızda ise İtalyan Yargıtay'ı ilk olarak trafik konularında güven prensibinin taksiri önleyici işlevini kabul etmemiş fakat daha sonra, diğer sürücünün trafikte geçerli hukuksal veya ortak tecrübeye dayalı kurallara uymayacağı öngörülebilir ise güven prensibinin geçerli olmayacağı görüşünü benimseyerek güven ilkesini kabul etmiştir (Doğramacı, 2016).

Zamanla ilk anlarda trafik hukukunda ortaya çıkmış olan güven prensibi daha sonraları tıbbi uygulamalarda işlerlik kazanmaya başlanmış ve tıp hukuku alanına ait daha spesifik bir anlam kazanmaya başlamıştır. Tıp hukuku öğretisinde kabul edilen güven ilkesi ilk defa 1979 yılında Alman Federal Adalet Mahkemesi Kararı'na yansımış ve daha sonra içtihatlarda yer almaya devam etmiştir (Doğramacı, 2016).

Almanya Federal Adalet Mahkemesi'nin kararlarında ilk defa kullanılan güven prensibine konu olayda, 18 yaşındaki ev hanımı Petra S., 06.01.1976 tarihinde anestezi altındayken, tüp uygulanmadan önce mide içeriğini inhale etmesinden dolayı aspirasyon pnömonisine bağlı olarak 08.01.1976 tarihinde vefat etmiştir (Doğramacı, 2016).

Hasta Petra'nın, akut batın şüphesi ile hastaneye kabulü yapılmış ve asistan hekim tarafından apandisit perforasyonu şeklinde teşhis konulmuştur. Hastada ayrıca eşlik eden paralitik ile bağlı kusma, bağırsak seslerinin olamaması, anormal susama, batında gerginlik gibi semptomlar bulunmaktadır (Doğramacı, 2016). Hasta şahıs, akşam saatlerinde iki litreye yakın papatya çayı ve sabah saatlerinde de altı şişe su içtiği için sindirim sistemi sindirimi gerçekleştirilememiş besinlerle doludur. Ancak hastanın kocası olan Kuno S., asistan hekimin hastadaki semptomları netleştirilmediğini dile getirmiştir. Diğer bir taraftan

asistan hekim, hasta olan şahısta mevcut olan bağırsak seslerini not almıştır. Ameliyatı gerçekleştirecek olan cerrah, hasta olan şahsa o gün içerisinde herhangi bir şey tüketip tüketmediğini sorduğunda hastanın verdiği cevap sabah biraz su içip kustuğunu söyleme şeklinde olmuştur. Cerrah ise bu cevaba istinaden hastayı aç olduğu yönünde değerlendirmiş ve anesteziye de bu doğrultuda bilgi vermiştir. Mahkeme, güven prensibinin ameliyathanedeki iş birliği için de geçerli olduğunu kabul ederek bu ilkenin hekim meslektaşlar arasında kusursuz iş birliğine dayalı olduğunu belirtmiştir (Doğramacı, 2016). Ayrıca, ameliyat öncesi anestezi hazırlıkları için, hastanın anestezi prosedürünün belirlenerek aspirasyon riskine karşı gerekli önlemlerin alınması, gerekirse aç kalmasının sağlanması gerektiği belirtilmiştir (Almanya Federal Adalet Mahkemesi Kararı, 1979).

Cerrah ile anesteziistin iş birlikleri içinde güven prensibi esas olduğu için karşı tarafın mesleki niteliğinde herhangi bir tereddüt yaşanmadığı müddetçe hekimlerin birbirlerinin işlerini kontrol etme yükümlülükleri bulunmamaktadır. Aksi halde iş birliği kavramının bir anlamı kalmayacak ve hekimlerinin birbirlerinin eylemlerini kontrol etmelerinin alacağı vakit hastayı zarara uğratabilecektir. Böylece, cerrahın verilerine güvenerek verileri kontrol etmeyen anesteziistin bu verilerin yanlış olması halinde sorumluluğu olmayacaktır (Hakeri, 2015).

Belirtmek gerekir ki; anesteziiden sorumlu hekimin, hastanın gerekli muayenesini yaptıktan sonra onun anesteziye hazırlanması ve anestezi esnasındaki kontrolünde dikkat ve özen yükümlülüğü bulunmaktadır. Olaya baktığımızda, hastanın ameliyatı esnasında anestezi uzmanı olan hekim ile cerrah arasında yatay bir iş birliği söz konusudur. Anestezi hekiminin, kendi uygulamaları açısından bizzat hastanın öyküsünü alma ve muayenesini yapması gerektiğinden bu uygulamalar anesteziistin çekirdek sorumluluk alanına girmektedir ancak hastanın açıklığı konusunda değerlendirme yapan cerrahın kararına karşı güven ilkesinden yararlanabilir (Doğramacı, 2016). Cerrahın da anestezi hekiminin hastayı gereği gibi muayene etmemesi veya gereken müdahaleyi gerektiği gibi yerine getirmediğini fark etmesi halinde, gerekli uyarılarda bulunması gerekir (Doğramacı, 2016). Aksi takdirde cerrahın, anestezi uzmanının eylemine güveni korunmayacaktır.

Bir diğer açıdan belirtmek gerekir ki, asistan hekimler, uzman hekimlerin denetimi ve gözetimi altında çalışmaktadırlar ve dolayısı ile aralarında dikey iş birliği bulunmaktadır. Bu nedenle, hastanın kliniği ile ilgili uzmanlık bilgisi gerektiren karar verilirken hastanın uzman hekim tarafından da değerlendirilmesi gerekir. Bu minvalde uzman hekim, sadece asistan hekimin kararına güvenerek hareket edemez. Aksi halde uzman hekimin, dikkat ve özen yükümlülüğünü gereği gibi yerine getirmemesinden kaynaklanan neticeye bağlı sorumluluğu söz konusu olacaktır (Doğramacı, 2016).

2.4. Güven İlkesinin Hukuki Fonksiyonları ve Uygulama Alanı

Güven prensibi; şahısların belirli tehlikeleri önceden tahmin edip buna uygun strateji geliştirme durumlarını geliştiren, tehlikenin belirlenmesini sağlayıp özen yükümlülüğünün ve fiilin objektif isnat edilebilirliğinin belirlenmesi açısından objektif isnadiyeti ortadan kaldıran, genel geçerli bir ilke olarak kabul edilmektedir (Ünver, 1998). Ancak iyi niyet kuralları gereğince bireyler öngörebildikleri ölçüde, karşısındaki bireylerin hatalarını da düşünmek zorundadır. Bu sebeple karşısındaki kişinin fark edilebilecek derecede olan hatasını kişinin tecrübeleri ile fark edebilmesi doğrultusunda güven prensibi sınırlanacaktır. Bu haliyle güven ilkesi, uygulamada genel kuraldan ziyade yükümlülüklerin sınırlarını ortaya koyan istisnai hali belirtmektedir (Ünver, 1998). Diğer taraftan özen yükümlülüğünün ihlali sonucu daha önceden tespit edilmiş bir zararın sorumluluğunu sınırlama değil aksine katılan kimselerin özen yükümlülüğünün bizzat belirleme amacı bulunmaktadır (Ünver, 1998).

Güven ilkesi, kendisine güven duyulması gereken kimseye de hitap etmekte, hukuk düzenince kendisinden beklenen davranışa (ilgili kurala uyması) ihlal etmesi durumunda özen yükümlülüğünü ihlal edenin kendisi olacağı ve meydana gelecek zarardan dolayı sorumlu tutulacağı mesajını vermektedir (Doğramacı, 2016). Ayrıca güven ilkesi nedensellik bağı yönünden fiilin objektif isnat edilebilirliğinin belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Gökcan, 2012).

Yaşamın olağan akışını seyrettiğimizde, bireylerin toplum içinde hayatlarını sürdürmelerinden kaynaklanan sosyal yapıları hasebiyle aynı ortamı paylaşma ve gerektiğinde de birlikte hareket etme zorunlulukları doğmuştur. Bu durumun doğal bir sonucu olarak da bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri toplum içinde genel anlamda bir dikkat ve özen yükümlülüklerinin bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir. Bununla birlikte, kişilerin toplum içerisinde bir arada yaşamlarını sürdürme gereği, sosyal yapı içerisinde diğer bireylerin kurallara uygun hareket etmesine dair haklı beklentisi çerçevesinde her daim dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun hareket etmeleri beklenmeyebilir (Doğramacı, 2016) aksi

takdirde, bireylerin birbirlerine duyduğu güvenin sarsılması ve sosyal hayatın sekteye uğraması gündeme gelebilecektir. Bu nedenle güven prensibi, aynı alanda bulunan şahısların bu dikkat ve özen yükümlülüğünün bir istisnası olarak meydana çıkmıştır. Bir diğer ifade ile güven prensibi, dikkat ve özen yükümlülüğünün istisnası niteliğindedir. Dolayısı ile güven prensibi, dikkat ve özen yükümlülüğünü belirlemede kullanılabilir. Bu minvalde prensip, kişilerin dikkat ve özen yükümlülüklerinin belirlenmesinde kullanıldığından sosyal yaşamın içerisinde uygulanması açısından kendisine geniş bir alan yaratmaktadır.

Belirtmek gerekir ki güven prensibi, gerek öğretilerde gerekse uygulamada çeşitli şekillerde ele alınmak suretiyle farklı konularda uygulama alanı bulmuştur. Bunlar (Ünver, 1998):

Dikkat ve Özen Yükümlülüğü: Esas olarak dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlal edilip edilmediğinin tespitinde uygulama alanı bulmuştur.

Öngörülebilirlik: Özellikle uygulamada suç tipini realize edilmesinin öngörülebilirliği konusunda değerlendirilmiştir. Başkasının kurala aykırı davranışı kural olarak fail açısından öngörülebilir olmayıp, kişinin kendi hareketi ile kurala aykırı davranan kişinin hareketinin birlikte değerlendirilme zorunluluğu bulunmamaktadır.

Yararların Karşılaştırılması: Yararların karşılaştırılmasında çok sık kullanılmıştır. Bilinçli taksirin cezalandırılabilirliğini sınırlamak bakımından uygulanan bu ilke, kişinin “neticenin gerçekleşmeyeceğine güvenmek” olarak bilinçli taksire dayandırılmış ve aynı zamanda bu anlamdaki bilinçli taksirin cezalandırılmayacağı vurgulanmıştır.

Sorumluluk Alanı: Öngörülebilirlik ve izin verilen risk kavramlarından hareketle oluşturulan güven ilkesi, kişinin kendi sorumluluk alanının belirlenmesinde kullanılmaktadır. Bu sebeple güven ilkesi, izin verilen riskin bir uygulaması, bir görünüm şekli olarak da değerlendirilebilir.

3. GÜVEN İLKESİNİN UYGULANDIĞI ALANLAR

3.1. Trafik Hukukunda Güven İlkesi

Bir faaliyetin birden çok kişi tarafından yürütüldüğü durumlarda, bu kimselerden her birinin, diğerlerinin zararlı sonucu önlemeye yönelik davranış kurallarına uyacağı yolundaki beklentisini ifade eden güven ilkesi (Delogu, 1987) daha önce ifade ettiğimiz gibi, başlarda trafik kazalarından doğan ceza sorumluluğunun tespiti amacıyla önce nasyonal sosyalist dönem Alman hukukunda ortaya atılmıştır. Güven ilkesi, ekip halindeki bir faaliyet oluşturmamakla birlikte öncelikle trafik kazaları bakımından uygulanmış, sürücülerin, diğer sürücülerin zararlı sonucu önlemeye yönelik davranış kurallarına uygun davranacağına duydukları güvene sonuç bağlanması düşünülmüştür (Delogu, 1987). Hatta Delogu konuyla doğrudan ilgili şu örnek soruyu sorarak güven prensibine dikkat çekmiştir: “*Bir örnekle söyleyecek olursak, bir kimsenin otomobil kullanırken, diğer bir otomobil kullananın, bir hız sınırına, bir “dur” işaretine, geçiş yasağına ve benzeri kurallara uyacağına güvenmesinin taksirin ortadan kalkması bakımından değeri nedir?*” (Delogu, 1987).

Daha sonra kapsamı genişleyen ilke uyarınca, görev ve sorumlulukların dağıtıldığı heyetin her bir üyesi, diğerlerinin hukuka, nizamla, tedbir ve dikkat ile mesleki tecrübe kurallarına uygun faaliyet gösterdiği inancıyla kendi sorumluluklarını yerine getirdiği takdirde taksirin varlığından bahsedilemeyeceği için cezaen sorumlu tutulamayacaktır.

Bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler, birçok alanda birden fazla insanın ekip halinde hareket etmesini, kendi içinde uzmanlaşmayı ve bunlardan her birinin diğerinin kendine düşen yükümlülüğü yerine getireceğine güvenmeyi ya da taksirli suçlarla tehlike suçlarının önlemeye çalıştıkları hukuksal değerlerin meydana gelmemesi için aynı alandaki kimselerin diğerlerinin “oyunun kuralları”na uygun hareket edeceğine güvenmesini gerektirmektedir (Keçelioğlu, 2015). Hukuk da bu güveni koruyucu normlar oluşturmak, bu güvenin nitelik, koşul ve kapsamını belirleyici teknik güvenlik normları yaratmak ve güvene dayalı hareketi koruyarak sorumluluk alanında sonuçlar bağlamak zorundadır (Keçelioğlu, 2015). Trafik düzeni de buna örnektir. Örneğin; bekleme yükümlülüğü bulunan hallerde (kırmızı ışıktaki kendisine geçiş hakkı verilen (yeşil yanar), diğerinin duracağına güvenmekte haklıdır. Dolayısıyla geçiş hakkı bulunan kişi davranışlarını diğerlerinin dikkat ve özen yükümlülüğünü ihlaline göre tanzim etmek zorunda değildir.

Güven prensibini kanuni düzenleme altına alan ülkelerin başında Avusturya ve Almanya gelmektedir (Keçelioğlu, 2015). Daha önce belirttiğimiz gibi, güven ilkesi, önceleri trafik ile ilgili vakalarda gündeme gelmiş ve mahkeme kararlarında kendisine yer verilmeye başlanmıştır. Zamanla bu ilke yasal düzenlemelerde de yerini almıştır. Örneğin; Almanya'daki düzenlemeye bakacak olursak, Alman Trafik Kanunu'nun 3.maddesinin 2.fıkrasına göre; şoförlerin çocuklar, yardıma muhtaç kimseler ve yaşlı insanlara karşı hız ve fren mesafelerini bu kimseleri tehlikeden koruyacak şekilde ayarlamaları gerekliliği açıkça düzenlenmiş bulunmaktadır. (StVO, Art. 3, Abs. 2) (Keçelioğlu, 2015).

Konu ile alakalı Avusturya'daki düzenlemeye baktığımızda ise, Avusturya Trafik Kanunu'nun güven ilkesini 3.maddesinde hüküm altına aldığını görmekteyiz. Bu düzenlemeye göre; herkes trafik kurallarına katılan diğer kişilerin hukuka uygun hareket edeceğine güvenebilir, ancak çocuklar, beyaz baston taşıyanlar (görme engelliler), sarı nokta taşıyan görme özürlü ve işitme özürlüler, açıkça sakatlığı belli olanlar ve düşkünlüğü belli olan kişilerin hukuka uygun davranamayacakları trafiğe katılan kişiler tarafından dikkate alınmalıdır (Keçelioğlu, 2015). Bu yasal düzenlemeye baktığımızda, Avusturya yasa koyucusunun hem güven ilkesini hem de bu ilkenin kanuni sınırlarını belirlediğini görüyoruz.

Belirtmek gerekir ki, ceza hukukunda bireylerin sorumluluklarının sınırlandırılması açısından önemli bir hale gelmiş olan güven ilkesi, güvenli ve akan bir trafik hedefleyen trafik hukuku kurallarının düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlamaktır. Dolayısı ile bu ilkenin trafik hukukundaki genel iddiası şudur: Trafiğe kurallara uygun bir şekilde katılan kişi, trafikteki diğer katılımcıların da bu şekilde davrandığına somut olarak aksini öngörmediği sürece güvenebilir. Bu ifadeye göre; hukuka uygun bir şekilde yol almakta olan bir şoför, yayaların ani bir şekilde yola atlamayacaklarına ve karşıdan karşıya geçmeye çalışmayacaklarına güvenebilir (Keçelioğlu, 2015). Dolayısıyla yaya kaldırımında yayaların bulunduğu bahisle ayrıca bir hız azaltmaya ihtiyacı bulunmamaktadır. Bu bağlamda geçiş üstünlüğü olan bir kişinin bir kavşağa yaklaşırken bir kaza olabilir endişesiyle hızını yavaşlatmasına ihtiyaç yoktur. Aksine kural olarak kendisinin geçiş üstünlüğüne saygı gösterileceğinden hareket edebilir. Bu durum gerçekleşmez ve bir kaza gerçekleşirse, taksir, bu geçiş üstünlüğüne saygı göstermeyen tarafa ait olacaktır (Keçelioğlu, 2015). Bu prensip trafik hukuku bakımından getirmiş olduğu en önemli sonuçlardan birisi, aracın "ayak frende" sürülmesi yükümlülüğünü ortadan kaldırmasıdır.

Belirtmek gerekir ki, güven ilkesi insan ilişkilerinin olduğu her alanda mevcuttur. Örneğin; Karayolları Trafik Kanunu'nun "karayolu üzerinde park etmesine izin verilmeyen araçlar" ile ilgili olan 62.maddesine baktığımızda "Yerleşim birimleri içindeki karayolunda, bir trafik işaretiyle izin verilmedikçe ve yükleme, boşaltma, indirme, bindirme, arızalanma gibi zorunlu nedenler dışında kamyon, otobüs ve bunların katarları, lastik tekerlekli traktörler ile her türlü iş makinelerinin park edilmesi yasaktır." hükmünü görmekteyiz. Bu düzenlemeye göre, eşini doğum için hastaneye yetiştirmeye çalışan araç sürücüsünün hızını biraz artırmış bir şekilde yolda seyir halinde iken karşısında keyfi olarak durmuş bir iş makinesini görebileceğini düşünemeyiz. Çünkü kendisi bu maddeye göre yolda böyle bir durumla karşılaşmayacağına güvenmiş ve içinde bulunduğu acil durum sebebi ile hızını artırarak aracını kullanmaya başlamıştır. Bu olayda meydana gelecek bir kaza söz konusu olduğunda güven ilkesine göre kimin ne derecede sorumlu olacağı belirlenecektir.

Tüm bu anlatılanlarla birlikte, güven ilkesinin sınırsız bir şekilde uygulanabileceğinden bahsedemeyiz. Konu ile alakalı da bazı sınırlamalar bulunmaktadır. Bu husus ayrıntılı bir şekilde üçüncü bölümde anlatılmaya çalışılmıştır.

3.2. Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi

Ekip halinde yürütülen tehlikeli faaliyetlerden kaynaklanan taksirli ceza sorumluluğunun belirlenmesi için önerilen güven ilkesi bir faaliyetin birden çok kişi tarafından yürütüldüğü durumlarda, bu kimselerden her birinin, diğerlerinin, zararlı bir sonuca yol açmamak için uyulması zorunlu davranış kurallarına riayet edeceği yolundaki beklentisinin cezaen nazara alınması anlamına gelmektedir (Delogu, 1987).

Risk içermekle birlikte iş bölümü ve sorumluluk bölüşümü öngören bir düzen içinde yürütülen faaliyetlerin yol açtığı zararlardan ötürü taksirli ceza sorumluluğuna ilişkin esasların saptanması gerekmektedir (Katoğlu, 2007). Uzmanlaşma gereksinimi karşısında örneğin tıbbi müdahalelerin de aralarında bulunduğu birçok faaliyet bakımından hiyerarşik, dolayısıyla belli kimseler bakımından denetim ve gözetim yükümlülüğünün söz konusu olduğu iş bölümü modellerinin oluşması kaçınılmazdır (Katoğlu, 2007).

Aynı zaman ve aynı yerde ekip halinde gerçekleştirilen faaliyetler açısından ekip üyelerinin diğerlerinin tehlikeli faaliyetlerine ilişkin özen, denetim ve gözetim yükümlülüğünün bulunup bulunmadığının saptanması gerekmektedir. Dolayısı ile bu konuda devreye "güven ilkesi" girecektir. İş bölümü ve

sorumluluk bölüşümü içinde yürütülen faaliyetlerden doğabilecek zararlardan faaliyete katılan farklı kişilerin taksirli ceza sorumluluğu konusunda öncelikle başvurulacak ilke “güven ilkesi”dir (Katoğlu, 2007).

Güven prensibinin şahsi sorumluluk ilkesi ile iş bölümü ve uzmanlaşmayı teminat altına alma durumu vardır. Bu sayede, uzmanların diğerlerini düzenli olarak kontrol etmeleri zorunluluğu bertaraf edilerek öncelikle kendi alanlarına yoğunlaşmaları sağlanır (Katoğlu, 2007). Bu ise iş bölümü konusunun bir gereğidir. Bir diğer açıdan güven prensibi sayesinde, uzmanlardan her biri özen yükümlülüğüne uygun olacak şekilde kendi payına düşen işlemi gerçekleştirebilecektir.

Şimdi konunun daha iyi anlaşılması açısından “iş birliği”, “iş bölümü”, “ekip” ve “ekip çalışması” kavramlarına değinelim.

“İş birliği” kavramı, maksat ve çıkarları ortak olanların oluşturduğu çalışma ortaklığı iken “iş bölümü” kavramıysa işin, iki yahut daha fazla şahıs arasında bölünmesidir. Bir diğer ifadeyle; iş birliği, ortak bir amaç doğrultusunda neticeye ulaşabilmek adına bireylerin bir araya gelmeleri suretiyle birlikte çalışması iken iş bölümünde ise var olan bir işin, bireyler arasında paylaşılması söz konusudur. Bu nedenle iş birliğinde esas önemli olan kişilerin niteliklerinden ziyade kurucu unsur olan ortak amaçtır ancak iş bölümünde ise önemli olan kişiler arasındaki somut iş paylaşımıdır (Doğramacı, 2016). Ortak amacı sağlayabilme, iş birliği için kurucu unsur olduğundan ortak amacı gerçekleştirebilmek için görevler iç içe geçebilmektedir ve ortak amacın sorumluluğu iş birliği içerisindeki kişilerde daha yoğun hissedilerek paylaşılmaktadır (Doğramacı, 2016). İş birliği konusunun daha iyi algılanabilmesi için ekip ve ekip çalışması kavramlarına kısaca değinmek gereklidir.

“Ekip”, daha önce belirlenen amaçlara ulaşma gayesiyle bir araya gelen, birbirine bağımlı ve birlikte hareket eden iki yahut ikiden fazla bireyin oluşturduğu topluluk şeklinde ifade edilebilir. Bir diğer anlatımla, ekip; dinamik, iç bağımlı, uyumlu bir şekilde birbiriyle etkileşim içinde olan, belirli ve ortak amaçlara yönelik çalışan ve her birinin yerine getirmek için özel roller ve fonksiyonlara sahip olduğu insan topluluğu olarak tanımlanabilir. Andrew Carnegie’in de dediği gibi “Ekip olmak, ortak bir vizyon için birlikte çalışma yeteneğidir.” Daha yalın bir ifadeyle, ortak gaye ve hedefe sahip, iş ve becerileri farklı olmasına rağmen bu iş ve becerilerini birlikte gerçekleştiren insan gruplarıdır.

“Ekip çalışması” ise, birbirini tamamlayan ve güvenen insanların ortak bir hedefe ulaşmak için birlikte yürüttükleri süreçtir. Günümüzde bireysel olarak görünen pek çok meslek, pek çok iş, pek çok faaliyet ekip çalışması gerektirir. Tıbbi açıdan örnek verecek olursak; hastaya odaklı tıbbi uygulamalar, birçok sektörün hizmetinden etkilenen, bir ekip hizmeti ve çalışmasıdır (Akdur, 1999). Sağlık kurumlarında amaçların başarılması için gerekli etkinlikler, birbirinden çok farklı donanımlara sahip, farklı mesleki yönelimleri olan personelin eş zamanlı çabalarıyla gerçekleşmektedir. Tıbbi uygulama ve bakım sürecini, sadece bir meslek grubunun tümüyle yönlendirmesi ve bu süreçte yer alan faaliyetleri tek başına gerçekleştirmesi pek olası değildir (Kavuncubaşı, 2012). Bu nedenle tıbbi uygulamalarda ekip çalışması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu haliyle ekip çalışması, tıp meslek profesyonelleri arasında karara ve göreve yönelik iş birliğini ifade etmekle beraber yönetim açısından ise sağlık çalışanlarının mesleki amaç, beklenti ve etkinliklerinin ortak amaç yönünde birleştirilmesini ve eş güdümlenmesini sağlayan bir araçtır (Kavuncubaşı, 2012).

A) Ekip Türleri

Ülkemizde sürdürülebilen tıbbi uygulamaları incelediğimizde ekip türlerinin belirli bir standardının mevcut olmadığı görülmektedir. Bununla beraber uygulamada mevzuat ışığında tanımlanan, acil sağlık hizmetleri ekibi, mavi kod ekibi gibi örnekler vardır. Öğretide ise ekip türleri açısından, aşağıda bahsedeceğimiz dikey ve yatay şeklinde ekip sınıflandırmaları mevcuttur (Doğramacı, 2016).

a) Dikey Ekipler

Dikey ekipler, bir yöneticiden ve biçimsel olarak bir emir komuta ilişkisi dahilinde bağlı olan şahıslardan oluşmaktadır. Bazen “işlevsel ekip” veya “emir-komuta ekibi” olarak da isimlendirilen dikey ekipler, bazı durumlarda üç veya dört seviyeli bir hiyerarşi oluşturur (Çelen, 2011). Tipik bir dikey ekip, bir örgütteki bir bölümü kapsar. Bu ekipler sürekli olarak varlıklarını devam ettirirler ve bir bölümü ifade ettiğinden dolayı “bölümsel ekipler” olarak da adlandırılırlar (Çelen, 2011). Bu ekipler, üyelerin ortak faaliyetler ve etkileşimleri yoluyla belirli amaçlara ulaşmak üzere örgütler tarafından oluşturulurlar.

Hastanelerde ise her bir servis (iç hastalıkları servisi, kardiyoloji servisi, genel cerrahi servisi vb.) de dikey veya bölümsel ekibe birer örnektir (Çelen, 2011). Klinik uygulamada kullanılan ve özellikli bir birimde hastaların klinik bakımlarından sorumlu olan insan topluluğu anlamındaki “klinik ekipler”, tıbbi uygulamalarda yer alan dikey ekiplerin bir ifadesi olarak görülebilir (Çelen, 2011).

b) Yatay Ekipler

Yatay ekipler, aynı hiyerarşik seviyeden, ancak farklı uzmanlık alanlarından gelen kişilerin oluşturduğu ekiplerdir. Birkaç bölümden seçilen kişilerce, belirli bir görevi yerine getirmek için kurullar ve görev bittikten sonra dağılırlar. Geçici ekipler ve komiteler bu türlü ekiplerdir (Çelen, 2011).

Örneğin yaralanma ile neticelenen bir trafik kazası sonucunda birden fazla travması olan hastaya yapılacak müdahalede ortopedist, genel cerrah ve beyin cerrahisinin yahut ameliyat esnasında anestezi uzmanı olan hekim ile cerrahin birlikte çalışması gibi sadece somut olaya ilişkin olarak aralarında herhangi bir hiyerarşik bulunmayan uzmanların bir araya gelmesi geçici yatay ekibe bir örnektir.

B) İş Birliği Türleri

a) Dikey İş Birliği

Genel olarak işletmelerin dikey yapılanması, en uç (tepe) noktadan merkezdeki üst düzey kademeye kadar hiyerarşik iş birliği esasına dayanır (Demir, 2010). Bu iş birliği modelinde, birbirinden bağımsız hareket eden uzmanların bulunduğu yatay iş birliğinin aksine yönetici ve onun emri altındaki personelin sorumlulukları açısından hiyerarşik bir düzen bulunmaktadır (Demir, 2010). Yani mesleki astlık-üstlük ilişkisinin olduğu hiyerarşik bir yapı söz konusudur (Yıldız, 2010). Bu nedenle dikey iş birliğinde örneğin yönetici yardımcısı ya da bir klinik veya servis sorumlusu, sorumluluk alanı içerisinde kendi emri altındaki tüm personelin, önceden saptanmış belirli bazı önlemlerin tek başına ya da birlikte alınmasına yönelik eylem ve davranışlar sonucu ortaya çıkan zarardan dolayı hukuki sorumluluk altındadır (Demir, 2010).

Mesleğin icrasından yararlanan sorumlunun (matbu), bu şekilde yanında çalışanın fiilinden de sorumlu olması hakkaniyete uygun olacaktır (Doğramacı, 2016). Bu durum dış görünüşte, matbunun maddi suçu işlemiş olmasa da başkasının fiilinden sorumluluk gibi görünmekteyse de, ya kendi şahsi kusurundan ya da gözetme noktasındaki ihmalden dolayı cezaen sorumlu olur (Erman, 1968). Gerçekten matbunun ceza sorumluluğunun sebebi kendi kusurundandır, yani kendisine bağlı çalışanın seçiminde ve onu kontrolde olan kusuru olup, söz konusu sorumluluğu tamamen şahsidir (Erman, 1968).

Belirtmek gerekir ki, şayet matbu, suçu gerçekleştiren faile verilen aynı ceza ile cezalandırılırsa bu nitelik bozulur dolayısıyla Anayasa’da tanımlanmış olan cezaların şahsiliği ilkesi zarar görür. Şu hâlde matbunun ceza sorumluluğunu, bağlı bulunana verilen cezadan tamamen bağımsız ve onunla hiçbir bağlantısı olmadığı halde kabul etmek gerekir (Doğramacı, 2016). Matbunun kendisine tabi olanlara nezarete kusuru olduğu ve daha etkili bir ihtimam ve basiret gösterdiği takdirde suçun işlenmemesi mümkün olursa, mesleki ihmali vardır ve ceza sorumluluğuna gidilir (Erman, 1968).

b) Yatay İş Birliği

Yatay iş birliği, birden fazla sağlık meslek mensubunun aralarında astlık-üstlük ilişkisi bulunmaksızın emir almama ve emir vermeme esasına göre gerçekleştirdikleri iş birliğidir (Yıldız, 2010). Bir diğer ifade ile, aynı meslek mensupları veya aralarında herhangi bir hiyerarşik bir ilişki bulunmayan şahıs ve kurumların bir arada çalışma şeklidir. Yatay iş birliği içerisinde rol alan kişi ve organların kendi uzmanlıkları, kendi özerklikleri ön planda olup, hiyerarşik ilişki varsa dikey iş birliği içerisinde değerlendirilir (Doğramacı, 2016). Tıp hukuku açısından örnek verecek olursak; iki hekim arasındaki ilişki, yatay iş birliğine temel örnek olduğu gibi hemşire ile diyetisyen veya odyolog arasındaki ilişki, hekim ile hemşirenin bağımsız fonksiyonundan kaynaklı görevleri, yatay ilişki içerisinde değerlendirilmelidir. Bu nedenle, hekim ile hemşire arasında dikey olabileceği gibi yatay iş birliği de söz konusu olabilir. Yatay iş birliğinin örgütsel boyutuna, aynı hastane içerisinde hastane yöneticiliğine bağlı başhekim, idari mali işler müdürü ve sağlık bakım hizmetleri müdürleri arasındaki ilişki örnektir.

İş birliği içerisinde yürütülecek sağlık hizmeti, ameliyat olabileceği gibi idarenin çeşitli kurumları arasında da olabilir (Odyakmaz, 2010). Görüldüğü üzere, yönetici yardımcılarının birbirini tamamlayan ve hatta bazen birbiri içerisine geçmiş çeşitli yetki ve sorumlulukları bulunmaktadır.

Sağlık tesisindeki tıbbi hizmet alanlarının temizliğini, yemek sunum hizmetlerini, refakatçi ve ziyaretçi uygulamalarını, sağlık bakım hizmetleri ile idari mali işler müdürünün birlikte planlayarak yapmaları gerekmele birlikte hastanede sağlık otelciliği müdürü bulunmaktaysa her üç idari birimin yatay iş birliği söz konusu olmaktadır. Burada önem arz eden husus, hastanın hastane enfeksiyonundan dolayı zarar görmesinde sorumluluk sadece hekim ya da hastanın bakımını sağlayan tıbbi personelde değil, yönetim kadrosu ya da yönetim kadrosunun verdiği görevi gereği gibi yerine getirmeyen temizlik işlerinde görevli sağlık personelinde de olabileceğidir (Doğramacı, 2016).

Ekip halinde yürütülen işler bakımından tehlikeli faaliyetin birden çok kimseler bakımından gerçekleştirildiği alanlardan birisi de işçi sağlığı ve güvenliği alanıdır (Katoğlu, 2007). Ülkemizde işçi sağlığı ve güvenliği alanında çıkarılmış bir kanun ve onun ardından gelen yönetmelik bulunmaktadır. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu 1.maddesinde işyerlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması ve mevcut sağlık ve güvenlik şartlarının iyileştirilmesi için, işveren ve çalışanların görev, yetki, sorumluluk, hak ve yükümlülüklerini düzenlemektir. İş sağlığı ve iş güvenliği alanında farklı olasılıklara göre faaliyette bulunan işveren, işveren vekili, iş sağlığı ve güvenliği uzmanı, kurul, mühendis, teknik eleman gibi kimselerin muhatap olduğu normlar bulunmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili sorumluluklar belirlenmiş bulunmaktadır (Keçelioğlu, 2015). Ayrıca İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetmeliğinin 13. maddesinde; görevinin ifası sırasında işçinin, aldığı eğitim dahilinde ve verilen talimatlar doğrultusunda, gerek kendi gerekse meslektaşlarının güvenliğini düşünerek hareket etmesi ve bu esnada mümkün olan en yüksek dikkat ve özeni göstermesi gerektiği, iş yerindeki araç ve gereçlerin kullanımında iş sağlığı ve güvenliği açısından önemli kural ve talimatlara uyması, karşılaştığı bir risk ya da tehlikeyi işveren ya da çalışan temsilcisine haber vermesi, iş sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin alınması ve uygulanması konusunda işveren ve çalışan temsilcisi ile işbirliği içinde olması gerektiği açıkça düzenlemiştir (Yiğit, 2016). Bu düzenlemeye baktığımızda, işçinin de sorumluluğu gereği, işyerinde mevcut bir eksiklik veya sorun olduğunda bunu derhal işverene bildirim yükümlülüğü olduğunu görmekteyiz. Dolayısı ile burada da işveren, herhangi bir şikâyet gelmez ise problem olmadığı yönünde işçilerine güvenebilecektir.

İş sağlığı ve güvenliği alanında mevzuatla görev ve sorumlulukların belirlendiği durumlar dışında denetim ve gözetim yükümlülüğünün bulunduğu durumlarda güven ilkesi etkisini kaybetmekte, gözetim ve denetim yükümlülüğünün ihlalden dolayı taksire dayalı sorumluluk devam edecektir (Katoğlu, 2007).

Ekip halinde yürütülen işler bakımından tehlikeli faaliyetin birden çok kimseler bakımından gerçekleştirildiği alanlardan diğeri ise Maden Hukuku alanıdır. Türk ve Alman Ceza Hukuku kapsamında maden kazaları karşımıza genellikle taksirle (Oktar, 2021) işlenen suçlar olarak çıkmaktadır. Elbette bununla birlikte, somut olaya göre, yaşanan bir maden kazasında sorumlular, meydana gelen ölüm veya yaralanma neticelerinden, taksirle sorumlu olabilecekleri gibi bilinçli taksir yahut olası kast ile de sorumlu olabileceklerdir.

Maden Kazalarında Sorumluluk başlığı altında irdelenen mevzuatlarda, işveren (asıl işveren, işveren vekili, alt işveren), daimî ve teknik nezaretçilik yapan maden mühendislerinin ve de işçilerin iş güvenliği açısından yetkileri ile üzerlerine düşen görevler ayrıntısıyla düzenlenmiştir. Bu yasal düzenlemeler kapsamında, bir maden ocağı işleten işveren, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği, Maden İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği hükümlerine uygun hareket etmeli, maden ocağında iş sağlığı ve güvenliği açısından sağlıklı bir iş ortamı kurmalı, işçilerine gerekli her türlü iş güvenliği araç ve gereçlerini sağlamalı, işyerinde gerekli organizasyonu kurmalı, daimi ve teknik nezaretçiler tarafından kendisine iletilen ihtiyaçları gidermeli ve alınacak tedbirlere onay vermelidir (Yiğit, 2016). Bu yükümlülüklerini yerine getirmeyen bir işveren (asıl işveren, işveren vekili veya alt işveren), sebebiyet verdiği yaralanma yahut ölüm neticesinden ceza yargılaması sonucunda sorumlu tutulabilecektir.

Bununla birlikte, daimi veya teknik nezaretçi olan bir maden mühendisi, yukarıda belirtilen kanun ve yönetmeliklerin yanı sıra, özellikle, Madencilik Faaliyetleri Uygulama Yönetmeliği hükümlerine uygun hareket etmeli, maden ocağındaki üretim faaliyetine emniyet yönünden nezaret etmeli, iş güvenliği açısından gerekli önlemleri aldirmalı, bu konudaki eksiklik ve aksaklıkları tespit edip noter onaylı nezaretçi defterine yazmalı, bu konularda işvereni bilgilendirmeli ve hatta acil durumlarda işveren tarafından gerekli önlemler alınmaya kadar üretim faaliyetini durdurmalıdır (Yiğit, 2016). Maden ocağında daimi veya teknik nezaretçilik yapan bir maden mühendisi, denetim, tespit ve uyarı görevlerini gereği gibi yerine getirmemesiyle sebebiyet verdiği yaralanma yahut ölüm neticesinden sorumlu olabilecektir. Güven ilkesi, burada da şahısların cezai sorumluluğunun tayin edilmesi açısından önemli rol oynamaktadır.

3.3. Tıp Hukukunda Güven İlkesi

Günümüzde modern tıbbın oldukça ilerlemesi sonucu tıp bilimi, her geçen gün artan farklı disiplinlerdeki gelişme ve uzmanlaşmalara bağlı olarak alanı tek başına kontrol altına alamamakta ve doğası gereği diğer disiplinlerle de az veya çok bir iş birliği içerisinde girmektedir. Tıp alanında görevlerini ifa eden meslek çalışanları hastalarla ilgili her bir durum için iş birliği içerisinde buldukları meslek gruplarını kontrol ve gözetim altına almaya kalkarsa, tüm ilgiyi hastaya odaklama yerine diğer meslek mensuplarına da kaydırmış olacaktır ki bu durum iş birliğini yıpratır ve aynı zamanda da gerek sağlık çalışanlarını gerekse de kesintiye uğramaması gereken sağlık hizmetinin sekteye uğramasına neden olabilecektir.

Tıpta uzmanlaşma ve iş birliği neticesi ile neredeyse her tıbbi müdahalenin artık bir ekiple birlikte yerine getirildiği göz önünde bulundurulduğunda, hukuk düzeni bu uzmanlaşma ve profesyonelleşmeyi saptayabilmekte ancak kendisi yaratamamaktadır. Bu nedenledir ki güven prensibi, ülkemizde halen gelişmekte olan tıp hukuku dalında uygulanmasının zorunlu olması hasebiyle hukukçular tarafından detaylı olarak incelenmeli ve bu alanda daha fazla çalışma yapılmalıdır.

Güven ilkesi, tıp hukuku bakımından, tıbbi bir uygulamayı yürüten kişinin, diğer sağlık çalışanının hatalı davranışından dolayı ceza hukuku ve özel hukuk anlamında sorumluluğunu engelleyen kurumdur (Yıldız, 2010). Ayrıca bu ilke, gerek ceza hukuku bakımından sorumluluğun tespit edilmesinde kullanılması, gerek özel hukuk sorumluluğu kapsamında tazminat yükümlülüğü hususunun belirlenmesinde hukuki bir dayanak olarak kullanılabilmesi açısından çok önemlidir. Güven prensibi, özel hukuk ilişkilerinde temel yol gösterici etkileri olan doğruluk ve dürüst davranma kurallarının tıbbi sorumluluk alanına özgü önemli bir yansıması olarak görülebilir (Demir, 2010). Nitekim Yargıtay 4. Hukuk Dairesi'nin tıbbi uygulamalar ile alakalı ilgili olduğu bir karar, ceza sorumluluğunun şahsiliği ilkesi, güven prensibi ve ileriki konularda belirteceğimiz üzere bu prensibin istisnasına ilişkin güzel bir karardır (Hakeri, 2015). Verilen karar, her ne kadar ceza hukukuna değil özel hukuk alanına ilişkin olsa da özel hukukta rücuye ilişkin güven prensibinin nasıl uygulanacağına dair yerinde bir örnek teşkil etmektedir.

Güven ilkesinin tıp hukukunda uygulanması açısından sağlık çalışanlarının bireysel yahut ekip halinde gerçekleştikleri işlemlerde söz konusu olacak olan sorumluluklarına bakacak olursak; tıpta bireysel yahut ekip halinde çalışanlar, güven ilkesi gereğince tedavi sürecine katılan diğer sağlık personellerinin kurallara uygun şekilde davranarak, hata yapmadıkları yönünde güvenle hareket edebilirler. Bir diğer ifade ile; her bir personel, diğer personelin görevini olması gerektiği gibi yerine getirdiğini ve dolayısı ile görevini ciddiye aldığını kabul edebilir. Bu şekildeki kabul, o kişinin tecrübe veya bilgisine yönelik tereddüt olmadığı sürece yükümlülüğe aykırı değildir (Hakeri, 2015). Bununla beraber, bu husus, hekimlerden birinin diğerlerinin işlemlerine ilişkin hiçbir denetim yükümü veya yetkisi bulunmadığı anlamını taşımamalıdır (Yıldız, 2010). Her bir hekim kendi sorumluluğu dahilindeki tehlikelerden mesuldür. Uygulamada da kabul edildiği üzere karşılıklı gözetim yükümlülüğü bulunmamaktadır, fakat dikkat ve özen yükümlülüğünün ihlaline ilişkin açık belirtiler bulunuyorsa artık hekim güven ilkesinden yararlanamaz ve hukuksal sorumluluğu ortadan kalkmaz (Hakeri, 2015).

Sağlık çalışanlarının sorumluluk alanlarını ikiye ayırmak mümkündür: Birincil sorumluluk alanından anlaşılması gereken, faaliyeti yürüten kişiye iş paylaşımı çerçevesinde verilen asli görevlerdir (Apaydın, 2016). Örneğin doktorun hastayı muayene etmesi, tıbbi müdahaleyi bizzat kendisinin yürütmesi doktorun birincil sorumluluğudur. İkincil sorumluluk alanından anlaşılması gereken ise, faaliyeti yürüten kişinin, iş paylaşımı çevresinde tali olarak yüklenen ödevlerdir (Apaydın, 2016). Örneğin doktorun, birlikte çalıştığı hemşiresinin görevini kendisinden beklenen çerçevede yerine getirip getirmediğini, ameliyathanenin uygun koşulları taşıyıp taşımadığını gözetmesi gibi (Altundere, 2012). Ancak bu sorumluluk alanlarının doğru anlaşılması gerekmektedir. Zira hekimden birincil sorumluluk alanındaki iş ve yükümlülüklerini yerine getiremeyecek derecede, ikincil sorumluluk alanındaki yükümlülüklerini yerine getirmesi beklenemez. Örneğin bir klinik şefi, kendi kliniğinde çalışan hekimlerin yapmış olduğu işleri denetlemek yükümlülüğü altında olmasına rağmen, yapılan işleri -yapılan muayeneler gibi- yeniden yapmak, kontrol etmek yükümlülüğü altında değildir. Aksi düşünce iş paylaşımını anlamsız kılacaktır. Bir başka örnekle, izne çıkan doktorun yerine bakan doktor, bakacağı hasta ile ilgili önceden yapılmış işleri yeniden kontrol etmek zorundadır. Önceden yapılan işlerin doğru olduğunu varsayarak hareket edemez çünkü hastanın muayenesini tam ve doğru olarak yapmak doktorun birincil sorumluluk alanındadır. Zira unutulmamalıdır ki temel prensip hastanın menfaatinin öncelikle kollanmasıdır. Buna göre her doktor kendi görev alanında karşılaştığı görevleri yerine getirmek zorundadır. Ama kendisi göze çarparak derecede net olmayan vasıf eksikliği ya da hatalar mevcut olmadığı sürece iş arkadaşının uzmanlık alanındaki işleri gereken özen ve

ihdimam içinde yerine getirdiğini varsayar. Karşılıklı birbirini kontrol etme, denetleme zorunluluğu yoktur (Altundere, 2012).

Birincil sorumluluk alanı mesleğin kendisinden ileri gelmekteyken ikincil sorumluluk alanı ise, işbirliği alanında ortaya çıkmaktadır. Ekip işbirliğinde birincil ve ikincil sorumluluk alanları arasında öncelik söz konusu değildir. İşbirliği içerisinde görev alan herkes, her iki sorumluluk alanına uygun hareket etmek zorundadır. İkincil sorumluluk birincil sorumluluğu engel olamayacağı gibi birincil sorumluluk da ikinci sorumluluğu tamamen ortadan kaldırmaz. Örneğin, doktor tedavisini yürüttüğü hastanın muayenesini yaparken vermiş olduğu talimatların da gereği gibi yerine getirildiğini gözetlemekle yükümlüdür ve doktorun talimatını uygulayan da açık bir belirti olmadığı sürece bu talimata güven ilkesi gereğince güvenmek zorundadır (Doğramacı, 2016).

Özellikle tıp ceza hukuku alanında yaşanan olaylar gözetildiğinde güven ilkesinin yasalarda düzenlenmesi ve sağlık çalışanlarının sorumluluk alanlarının ve sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir (Apaydın, 2016). Doktorların sorumluluk alanlarının geniş tutulması tıbbi müdahalede bulunacak doktorları tıbbi müdahalede bulunmaktan kaçınmaya sevk etmektedir. Ceza sorumluluğunun tespiti ve sınırlarının belirlenmesi, tıbbi müdahalede bulunacak doktorları rahatlatarak daha verimli çalışmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda kusursuz suç ve ceza olmaz ilkesinin de uygulanarak ceza adaletinin gerçekleşmesine katkı sağlayacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, "captain of the ship doctrine" kuralı gereğince doktorun sorumluluğu altında çalışan kimselerden dolayı kaptan olarak doktorun sorumlu olacağı kabul edilmektedir (Hakeri, 2015). Ancak ameliyatta yer alan diğer doktorlardan denetleme görevi olmayan anestezi uzmanının, kendi görev alanı dışındaki tıbbi müdahalelerden sorumluluğu bulunmamaktadır. Örneğin, ameliyat sırasında hasta karnında unutulmuş tampon nedeniyle, ekip şefi olan doktorun cezai sorumluluğu bulunmasına rağmen ameliyat sırasında asistanın hareketlerini gözlemleyip denetleme yetkisi bulunan cerrahın objektif dikkat ve özen görevini yerine getirmemesi nedeniyle, taksir düzeyinde cezai sorumluluğu bulunmaktadır (Apaydın, 2016).

4. GÜVEN İLKESİNİN SINIRLARI

4.1. Trafik Hukukunda "Güven İlkesi"nin Sınırları

Güven ilkesi, her bir durumu kapsayıcı niteliğe sahip bir ilke değildir. Dolayısı ile bu ilkenin getirmiş olduğu bazı istisnalar vardır. Bu istisnaların en önemlisi, bireyin, başkalarının hukuka uygun davranmadığını görebildiği vakit, güven ilkesinin ortadan kalkmasıdır. Yani bu ilke, nasıl olsa hukuka uygun davranıyorum diyerek kişiye bir kazaya yol açma imkânı ve keyfiyeti vermemektedir (Keçelioğlu, 2015). Bu istisnai durum, söz konusu küçük çocuklar olduğunda da geçerli olmaktadır. Eğer küçük çocukların trafikte bulunduğu görülüyorsa, bu çocukların her zaman hukuka aykırı davranabilecekleri önceden hesap edilerek kişinin özen yükümlülüğü çerçevesinde ele alınmalıdır (Keçelioğlu, 2015). Bu hususun küçük çocuklar için geçerli olmasının yanı sıra aynı durum "tuhaf davranışlar" sergileyen büyük çocuklar için de geçerli olmalıdır. Büyük bir çocuğun bu tuhaf davranışları sergilemesi onun akli melekelerinin yerinde olmadığı ve buna bağlı olarak da hukuka aykırı davranışlar sergileyebileceğine bir karine olabilecektir. Bu çocukların yanı sıra, trafikte güven ilkesinin, yaşlı ve düşkün kimseler ile açıkça hal ve hareketlerini kontrol etme yetisini kaybettiği görülen yetişkin bireylerin (alkollü kişiler de dahil) trafiğe çıktığı durumlarda da etkisini kaybettiğini görebilmekteyiz. Bu husustaki düzenlemeleri incelemek istediğimizde Avusturya Trafik Ceza Kanunu StVO m.3'e baktığımızda konunun, görme özürü ve işitme özürü, açıkça sakatlığı belli olanlar ve düşkünlüğü belli olan kişilerin hukuka uygun davranmayacakları ihtimalinin, trafiğe katılan kişiler tarafından dikkate alınması gerekliliğinin açıkça düzenlenmiş olduğunu görmekteyiz (Keçelioğlu, 2015).

Bir diğer açıdan, trafikte kurallara aykırı hareket eden bir kimse başkaları tarafından yaratmış olduğu riskin kontrol altına alınacağına güvenemez, güven ilkesinin böyle bir anlamı bulunmamaktadır (Keçelioğlu, 2015).

Uygulamaya baktığımızda, güven ilkesinin uygulanması hususunda tartışma konuları olabildiğini görüyoruz. Şöyle ki, kişinin kendisi trafik kurallarına aykırı hareket ettiğinde güven ilkesinden yararlanamayacağının geçerli olması gerektiği düşünülmektedir. Ancak mahkeme kararlarına baktığımızda, mahkemelerin somut olaya göre hareket edilmesi gerektiği, zira, trafik düzenine aykırı olan bir hususun kaza üzerinde bir etkisinin olmayabileceği doğrultusundaki ifadelerini görebilmekteyiz. Örneğin; bir otomobili güvenli bir şekilde kullanamayacak kadar sarhoş olmasına rağmen araba kullanan kişi, güven ilkesi gereğince cezalandırılmayabilir (Keçelioğlu, 2015). Eğer kaza kendisine ait olan geçiş üstünlüğünün

dikkate alınmamasından kaynaklanmışsa ve alkolsüz olsa dahi bu kazanın kendisi açısından kaçınılmaz olduğu tespit edilebiliyorsa, bu kişi hakkaniyet kurallarınca güven ilkesinden yararlanmalıdır. Bir başka örnek olarak da, yine alkollü olarak trafiğe çıkmasına rağmen trafik kurallarına riayet ederek aracını kullanan sürücü, bir bisikletliye çarpmış ise ve fakat bu kaza tamamen bisiklet sürücüsünün hatasından kaynaklanmışsa, burada aracını kullanan sürücü alkollü olmasına rağmen, aradaki illiyet bağının kesilmesinden ve kusursuz suç ve ceza olmaz prensibinden dolayı güven ilkesinden yararlanabilecektir.

4.2. Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde ve Tıp Hukukunda “Güven İlkesi”nin Sınırları

Güven prensibi esasen “izin verilen risk” kuralının tıp hukuku alanındaki yansımasıdır (Hakeri, 2015). Buna göre, iş bölümü içinde çalışan personelin sorumluluğu sınırlandırılmalıdır, zira, iş bölümü içinde çalışma tıbbi müdahale için gereklidir ve bu çerçevede ortaya çıkabilecek risklere de katlanmak gerekmektedir (Hakeri, 2015).

Güven prensibi gereğince, her hekim kural olarak tedavi sürecine katılan her meslektaşının hatasız hareket ettiği esastan hareket edebilir. Şef hekimin veya yönetici durumundaki hekimin, hiyerarşik olarak altında bulunan hekimlerin tıbbi müdahalelerini, teşhislerini, tedavilerini devamlı olarak kontrol gibi bir yükümlülüğü bulunmamaktadır (Hakeri, 2015). Böyle bir yükümlülük, ancak kontrolü gerektiren haklı birtakım göstergelerin, nedenlerin varlığı halinde kabul edilebilir. Dolayısıyla hekim, açık bir nitelik eksikliği veya hatalı müdahale görmediği müddetçe, bir başka alandaki uzman meslektaşının da özen yükümlülüğü içinde hareket ettiğini esas alabilir (Hakeri, 2015). Buna karşılık, diğer hekimlerin müdahalesinin, somut olayda olması gerektiği gibi olmadığına ilişkin haklı dayanak noktaları varsa, güven prensibi geçerli olmaz. Örneğin hekimin sarhoş olması veya teşhisine ilişkin esaslı tereddütlerin bulunması hallerinde olduğu gibi (Hakeri, 2015). Bu tip hallerde artık, hatalı hekimin dışında, diğer hekimlerin de hastaya yönelik zararları önleme yükümlülüğü söz konusu olmaktadır (Keçelioğlu, 2015). Ayrıca, belirtmek gerekir ki, hemşirenin de hekimin talimatlarını kontrol gibi bir yükümlülüğü kural olarak bulunmamaktadır.

Bu hususu biraz daha detaylı ele alacak olursak; yukarıda belirtildiği gibi, güven prensibi, ekip halinde yürütülen faaliyetlerde, özellikle de tıp hukukunda da sınırsız bir şekilde uygulanmamaktadır. Nitekim, birlikte faaliyette bulunan kişilerin, hatalı eylemlerinin yaratacağı zarar doğurucu neticeleri önlemeye yönelik kurallara uygun tedbirler alma yükümlülüğü bulunduğu hâl böyledir. Özellikle şu iki durumda sorumluluğun büsbütün parçalanmasının önüne geçilmektedir: Somut olayda diğer kişilerin hatalı davranışlarının tehlikeye ve zararlı sonuçlara yol açabileceği öngörülebilir ve engellenebilir ise; failin hiyerarşik-hukuksal konumu dolayısıyla bir denetim ve gözetim yükümlülüğü varsa (Katoğlu, 2007).

İlk hâlde failin, faaliyete katılan diğer şahısların eylemleri bakımından herhangi bir denetim ve gözetim yükümlülüğü olmamakla beraber, öngörülebilir ve önlenemez neticelere engel olmaması, dolayısıyla sorumlu tutulması söz konusu olmaktadır. Örneğin İtalyan öğretisinde, yeni bir tedavi yönteminin uygulanması sırasında öngörülebilir ve önlenemez zararlı sonuçlardan ekip üyelerinin tamamının sorumlu tutulabileceği görüşüne yer verilmiştir (Katoğlu, 2007).

İkinci hâlde ise, faillerden birinin, diğerlerinin davranışlarını denetlemek ya da gözetmek yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün ihlali halinde taksirli sorumluluk kabul edilecektir. Bu iki durumdan biri gerçekleştiği takdirde, güven ilkesinin uygulanması olanağı kalmayacaktır (Katoğlu, 2007).

Bununla birlikte, ekip içinde denetim ve gözetim yükümlülüğü bulunanlar bakımından, bu yükümlülüğe koşut olarak sorumluluk genişlemektedir. Alman öğretisinde cerrahi müdahaleler bakımından güven ilkesinin etkilerinin tartışıldığı belirtilmektedir. Buna göre, bazı yazarlar, istisnasız her olayda güven ilkesinin sonuç doğurmasını kabul ederken, diğer bir grup yazar, gözetim ve denetim yükümlülüğüne sahip cerrah bakımından bu ilkenin hüküm ifade etmeyeceğini savunmaktadır (Delogu, 1987).

Bu yazarlara göre cerrah ameliyattan önce sadece ameliyathanenin ve cerrahi müdahale gereçlerinin düzenini, durumunu, tıbbi müdahaleye elverişliliğini değil, ameliyata katılacak ekip üyelerinin bilgi ve deneyim durumlarını da denetlemek zorundadır. Bunun yanı sıra, cerrah, ekip üyelerinden beklentilerini, anlaşılır biçimde dile getirip getirmediğini de gözetmek yani iletişim açısından kendini de denetlemek zorundadır (Delogu, 1987).

İtalyan Temyiz Mahkemesi, cerrahi müdahale sırasında cerrahın hasta karnında tampon unutması dolayısıyla ekibi denetleme görevi olmayan anesteziistin sorumlu tutulamayacağını hükme bağlamış, ameliyat sırasında asistanın davranış kurallarına aykırı fiilinden ötürü cerrahın denetim ve gözetim yükümlülüğünün ihmali dolayısıyla sorumlu olması gerektiği yolunda kararlar vermiştir (Katoğlu, 2007).

Yine somut olayda diğer ekip üyesinin tehlikeli davranışının zararlı sonuçlara yol açabileceği öngörülebilir ve sonuç da önlenilecek ise, iş bölümü ve sorumluluk paylaşımına ilişkin davranış kuralına uyulması başlı başına yeterli olmamakta taksirli sorumluluk varlığını korumaktadır (Katoğlu, 2007). İtalyan Temyiz Mahkemesi de bu yönde kararlar vermiştir (Katoğlu, 2007). Bir İtalyan ceza mahkemesi kararında da, işbölümüne uygun yürütülen faaliyetler sırasında ekip üyelerinin birbirlerinin uzmanlıklarına saygı göstermeleri ve yine birbirlerinin sorumluluk alanlarına müdahale etmemeleri gerektiği belirtilmekle birlikte, hemen ardından, ekip üyelerinden birinin, diğer bir ekip üyesinin özen yükümlülüğüne aykırı davrandığını tespit ettiği, zararlı sonucun öngörülebilir ve önlenilebilir olduğu durumlarda güven ilkesinin yerini öngörülebilirlik ve önlenilebilirlik ölçütlerine bırakacağı hükme bağlanmaktadır (Katoğlu, 2007). Gerçekten de bu gibi durumlarda, taksirli ceza sorumluluğunun özellikleri olan öngörülebilirlik ve önlenilebilirlik ölçütlerini esas almak gerekmektedir. İtalyan ve Türk öğretisinde de bu yönde görüşler bulunmaktadır (Çakmut, 2002). Bu çerçevede, bir genel cerrahın, ürolog, kardiyolog, anesteziist gibi başkaca uzmanların faaliyetleri bakımından duyduğu güven korunabilecektir. Bununla birlikte, işbölümünün sınırları çoğu olayda kesin sınırlarla belirlenememekte, öngörülebilir ve önlenilebilir tehlike söz konusu olduğunda salt işbölümüne ilişkin davranış kurallarına uygun hareket taksirli ceza sorumluluğunu bertaraf etmemektedir (Katoğlu, 2007). Bundan dolayı, güven prensibine başvurulup başvurulamayacağı hususu karşılaşılan somut olaylar bakımından ayrı ayrı değerlendirilmeli ve mahkeme bu değerlendirmeye göre hüküm vermelidir.

4.3. İş Sağlığı ve İş Güvenliğinde “Güven İlkesi”nin Sınırları

Teknolojinin ekip halinde kullanıldığı, tehlikeli faaliyetin birden çok kimsenin katılımıyla sürdürüldüğü bir başka alan da işçi sağlığı ve iş güvenliğidir. Bu alanda da bir işbölümü ve sorumluluk paylaşımının bulunduğu açıktır. Farklı olasılıklara göre, işveren ve işveren vekilinin yanı sıra iş sağlığı ve güvenliği kurulu, iş güvenliği ile görevli mühendis veya teknik elemanlar ile işyeri hekimlerinin muhatap oldukları normlar bulunmaktadır. Zararlı sonuçları engellemeye yönelik bu davranış kuralları ile muhataplarına iş güvenliği ile ilgili sorumluluklar getirilmektedir. Bu işbölümü, tarafların iradeleriyle değil kanuni düzenlemelerle oluşmuştur. İş güvenliği bakımından farklı kişi ya da kurulların çeşitli yükümlülük ve sorumlulukları olduğu görülmektedir. Bu noktada güven ilkesinin dikkate alınmasına olanak verecek bir işbölümü ve sorumluluk paylaşımının bulunduğu anlaşılacakla birlikte, denetim ve gözetim yükümlülüğünün bulunduğu, zararlı sonucun gerçekleşmesinin öngörülebilir olduğu durumlarda bu ilkedan yararlanılamayacağı açıktır. Yargıtay’ın bir fabrikanın kazan bölümünde ehliyetli kişi çalıştırmayan fabrika sahibini dahi kusurlu kabul ettiği kararı gibi, denetim ve gözetim yükümlülüğünün ihlali durumunda işverenin, işveren vekilinin sorumluluğunu kabul eden kararları da bulunmaktadır. Dolayısıyla, güven ilkesi, bu alanda da ancak yukarıda belirtilen sınırlar içinde hüküm ifade edecektir. Öte yandan, bir işbölümü bulunmamasıyla birlikte, ilgili kişilerden birinin denetim ve gözetim yükümlülüğünün bulunduğu hallerde de güven ilkesinin uygulanması sınırlanacaktır. Dönmezer ve Erman (1999), “...asansörün bakımı hususunda sözleşme ile yükümlü kimse, bu görevini yerine getirmekte ihmâl gösterir ve asansörün kapıları kapanmadan da işlemesine engel olmaz, bunu gören ve bilen mal sahibi de başkaca bir tedbir almaz ve asansöre giren bir çocuk sırf bu yüzden asansörle kat arasında sıkışarak ölürse, her ikisinin de taksirle adam öldürmeden sorumlu tutulmaları gerekir” demekle birden çok kimsenin karıştığı fiillerde taksirli sorumluluğunun belirlenmesi bakımından öngörülebilirlik ve gözetim yükümlülüğünün işlevine dikkat çekmişlerdir. Bir teknik elemanın, işini, zararlı sonucu önlemeye yönelik davranış kurallarına uygun yapacağı yolundaki güven, bu örnekte olduğu gibi başlı başına yeterli olmayacaktır.

4.4. İdarenin İşleyişi Bakımından “Güven İlkesi”nin Sınırları

İdarenin işleyişi bakımından da güven ilkesinin ve bu ilkenin sınırlarının söz konusu olabileceği haller vardır. Fransa’da idari hiyerarşi bakımından konu ele alınmıştır. Bu çerçevede 13 Mayıs 1996 tarihli kanun ile, Fransız Ceza Kanunu’nun konuyla ilgili 121-3. Maddesinde değişiklik yapılarak, ilgilinin, elindeki olanakları, yetkileri özen ve dikkat yükümlülüğüne tamamen uygun kullanması halinde taksirli sorumluluğun söz konusu olmayacağı hükme bağlanmıştır (Katoğlu, 2007). Bu düzenlemenin sonucu olarak yerel yönetimler mevzuatına kimi hükümler eklenerek belediye başkanı gibi çeşitli yerel yöneticilerin ve bu tür idari birimler içinde yetki sahibi kimselerin, idari yetkilerini makul derece özenli ve dikkatli kullanmış olmaları durumunda ceza sorumluluğunun doğmayacağı kabul edilmiştir (Katoğlu, 2007). Bu çerçevede, denetim ve gözetim yetkilerinin dikkat ve özen yükümlülüğüne uygun kullanılması halinde gerçekten de yetkililerin sorumlu tutulamayacağı sonucuna, taksirli sorumluluğa ilişkin genel ilke ve düzenlemelerden ulaşılabileceği açıktır.

Netice itibariyle, güven prensibi ile iş bölümü ve uzmanlaşmadan beklenen fayda desteklenmekle birlikte, iş ve sorumluluk bölümünün içerdiği hiyerarşik yapı, denetim ve gözetim yükümlülüğünü de beraberinde getirmekte, bu sayede ekibin uyum içinde zararlı sonuçları engellemeye yönelik davranış kurallarına uygun davranması sağlanmaktadır.

5. SONUÇ

Sosyal hayatlarımızda önemli bir yere sahip olan “güven” kavramı, zamanla hukuk camiasında da cezai sorumlulukların belirlenmesi hususunda ciddi bir önem kazanmıştır. Zaman içinde “güven ilkesi”, objektif özen yükümlülüğüne aykırı davranışı açıklamaya yarayan en önemli araçlardan biri haline gelmiştir.

İlk olarak Nazi Almanya’sı döneminde trafik hukuku alanında, mahkeme kararlarında kendini gösteren ilke, zamanla farklı alanlarda da uygulanmaya başlamıştır. Örneğin, gelişen teknoloji ve risk faktörleri kapsamında özellikle tıp hukukunda güven ilkesinin önemli bir yeri vardır. Bu alanın yanı sıra, ekip halinde yürütülen faaliyetler kapsamında işçi sağlığı ve güvenliği alanı ile maden hukuku alanında da meydana gelen yaralanma yahut ölüm sonuçlarında sorumluluğun kime ait olduğunun tespiti hususunda da bu ilkenin rolü büyüktür.

Ekip çalışmasının bir gereği olarak ekip üyelerinin birbirlerinin yaptıkları iş ve işlemlere güven duyarak eylemde bulunmaları, herkesin özenli bir şekilde kendi işlerine daha iyi odaklanarak başarılı sonuçların elde edilmesi için önemlidir. Tıp hukuku açısından, ekip halinde yürütülen faaliyetlerde tıbbi bir operasyona katılan hekimler arasında eğer bir hiyerarşik ilişki yoksa her bir hekimin uzmanlık alanına güven duymak ve faaliyetleri bu çerçevede gerçekleştirmek gereklidir. Bu minvalde, hekimlerin birbirlerinin eylemlerini denetleme yükümlülükleri yoktur. Ancak aralarında hiyerarşik bir ilişki varsa yahut ortada, ameliyat esnasında bir hekimin sarhoş olması ya da alenen bir hata yapıyor olması gibi duruma müdahale edilmesini gerektirecek bir hâl varsa burada artık güven ilkesinin uygulanamayacağından bahsedilecektir. Benzer durum, işçi sağlığı ve güvenliği alanı, maden hukuku alanı ve trafik hukuku alanı için de geçerli olacaktır.

Özellikle ekip halinde yürütülen faaliyetlerde, kişilerin kendilerini herhangi bir baskı altında hissetmeden görevlerini gereği gibi gerçekleştirebilmeleri açısından güven ilkesi oldukça önemli bir prensiptir. Özel hukuk alanında fazlaca uygulanan bu ilkeye kamu hukuku alanında da oldukça ihtiyaç vardır. Özellikle tıp hukuku alanında, hekimler bu ilke sayesinde ciddi operasyonlarda sadece kendi eylemlerine odaklanarak çok daha başarılı işler ortaya çıkarabileceklerdir.

KAYNAKÇA

- Akdur, R. (1999). *Türkiye’de Sağlık Hizmetleri ve Avrupa Topluluğu Ülkeleri ile Kıyaslanması*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Altundere, N. (2012). Tıp Ceza Hukuku ve Güven İlkesi. *Sağlık Hukuku Makaleleri*, 105-106.
- Apaydın, C. (2016). Taksirli Suçlarda Kusurun Belirlenmesi ve Güven İlkesi. *Terazi Hukuk Dergisi*, 11(124), 76-89.
- Çakmut Yenerer, Ö. (2002). *Tıbbi Müdahaleye Rızanın Ceza Hukuku Açısından İncelenmesi*. Legal Yayıncılık.
- Çelen, Ö. (2011). *Ekip Çalışması Etkinliğinin İş Tatmini ve Hasta Güvenliği Kültürü Üzerine Etkisi: Gülhane Askeri Tıp Fakültesi Eğitim Hastanesinde Bir Uygulama*, [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gülhane Askeri Tıp Akademisi.
- Demir, M. (2010). *Tıbbi Organizasyon Kusuru Açısından Hastanelerin Hukuksal Sorumluluğu*. Turhan Kitabevi.
- Demircan, N., Ceylan A. (2003). Örgütsel Güven Kavramı: Nedenleri ve Sonuçları, Yönetim Ekonomi, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 140.
- Doğramacı, Y. (2016). *Tıbbi Uygulamalarda Ekip İş Birliği ve Güven İlkesi*, [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. SB Enstitüsü, İzmir Üniversitesi.
- Delogu, T. (1987). Modern Hukukta Taksirli Suçun Önemi, Çev: Yüksel Ersoy, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 39(1-4),123.

- Duttge, G. (2010). *Güven Prensibinin Taksirli Suçlardaki Anlamı Alman Ceza Hukuku Teorisi ve Uygulamasının Gelişimine İlişkin Hukuksal Temellere Bakış*, Çev: Hakan Hakeri, Mesut Mutlu; Sağlık Alanında Temsil ve İş birliği, VII. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu Tıpta İş birliği ve Hukuksal Sorunlar, Hakan Hakeri, Henning Rosenau (Ed.), Adalet Yayınevi.
- Dönmezer, S., Erman, S. (1999). *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, (Genel Kısım, 12. Bası. C. II), Beta Yayıncılık.
- Erman, S.(1968). Meslekî İhmalden Doğan Cezai Sorumluluk, Çev: Süheyl Donay, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 34(1-4).
- Gökcan, H. (2012). Ceza Hukukunda Güven İlkesi, Trafik ve Tıp Hukukunda Uygulanması, *Yargıtay Dergisi*, 38(1-2).
- Görkemli, B. (2016). Tıp Hukuku Bağlamında Güven İlkesi ve Ceza Hukuku Açısından Sonuçları, *Ceza Hukuku Dergisi*, 11(32), 139-160.
- Hakeri, H. (2015). *Tıp Hukuku*. Seçkin Yayıncılık.
- Katoğlu, T.(2007). Ekip Halinde Yürütülen Faaliyetlerde Güven İlkesi ve Ceza Sorumluluğu. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 68.
- Kavuncubaşı, Ş., Yıldırım, S. (2012). *Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi*, 3. Baskı, Siyasal Kitabevi.
- Keçelioğlu, E. (2015). *Taksirli Suçun Dogmatikliği*, Turhan Kitabevi.
- Luhmann, N. (1979). *Trust And Power*, New York: John Wiley.
- Mayer, R. C., Davis J.H., Schoorman F.D. (1995). An Integrative Model Of Organizational Trust, *The Academy Of Management Review*, (20), 709-734.
- Odyakmaz, Z. (2010). Sağlık Hizmetlerinde İdare Hukuku Bakımından Müşterek Sorumluluk, Hakan Hakeri, Henning Rosenau, (Ed.) *Vii.Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu Tıpta İş Birliği ve Hukuksal Sorunlar*, Adalet Yayınevi.
- Ünver, Y. (1998). *Ceza Hukukunda İzin Verilen Risk*. Beta Yayıncılık.
- Ünver, Y. (2008). Tıp Ceza Hukukunda Güven İlkesi. *V. Türk Alman Tıp Hukuku Sempozyumu, Tıp Ceza Hukukunun Güncel Sorunları*, (8 Şubat-1 Mart 2008, s. 909 – 910), Türkiye Barolar Birliği, Ankara.
- Yıldız, A. (2010). Tıp Hukukunda Güven İlkesi. *Vii. Türk-Alman Tıp Hukuku Sempozyumu*. (16-17.04.2010), Samsun.
- Yiğit, O. (2016). *Taksirli Suçlar*. Adalet Yayınevi.